

160

Polskor, Visor
och
DANSLEKAR,

upptecknade i Södermanland

1823 - 1835

samt satta för

PIANOFORTE

af

A. G. ROSENBERG.

Andra upplagan
Stockholm 1876.

Pris 2 Kronor.

FÖRORD.

Om ett hederspris hade varit utfäst åt den, som lyckades uppfinna det säkraste medlet, hvarigenom all folksång och all folkmusik kunde snarast och i grund tillintetgöras, så skulle ingen varit närmare berättigad till detta pris än uppfinnaren af s. k. dragspel eller handklaver.

För femtio år sedan kunde hvarje socken i Sverge vanligen räkna flera violinspelare, hvilka, om de ock icke voro det i egentlig mening, ofta hade aktningsvärda talanger, någon gång närmande sig virtuosité. Nu deremot händer det ytterst sällan, att någon yngling inom allmogeklassen anser det löna mödan offra tid på violinspelning, emedan det faller sig lättare att blifva virtuos på handklaver eller dragharmonika.

För femtio år sedan öfvades sång af allmogen vid alla tillfällen, och visor diktades eller sjöngos öfver mer eller mindre märkliga händelser. Numera höres aldrig någonting i denna väg, på sin höjd några jemmerliga s. k. andliga visor, som icke äro diktade af folket, och hvartill melodierna, komponerade någon gång af ett slags spekulanter i andlig väg, oftast och till verklig skada för folkmusiken äro utdragna ur operor och andra musikverk.

För femtio år sedan var det icke ovanligt att äfven i landsorten få tillsammans en violinqvartett; men nu för tiden, då nästan alla skola lära sig »musik», framförallt att spela piano, är det mycket sällsynt, om t. o. m. i medelstora städer en violinqvartett kan åstadkommas. Orsaken härtill är säkerligen ingen annan än den, att messingsinstrumenterna här inträdt i samma funktion hvad beträffar kvartettspelet, som dragharmonikan i afseende på folkmusiken; ty likasom den senare förstört folkmusiken, så har det lättare arbetet att traktera ett messingsinstrument lockat mången yngling ifrån det svårare att grundligt lära spela violin, ett förhållande som måste kännas smärtsamt för alla musikens sanna vänner.

I dessa dragharmonikans och messingsinstrumenternas tidevarf, när all folkmusik synes vara på god väg att dö bort, har utg. ansett det vara en pligt att rädda från glömska de folkmelodier, kan kunnat tillvarataga, och af sådan anledning öfverlemnade dem i tryck. Några af desamma äro visserligen förut utgifna, men dels äro dessa nu ur musikhandeln utgångna, dels äro de ofta mycket olika, allt efter som de uppfattats af olika utgifvare och i olika landsorter. Ehuru följande melodier, med få undantag, äro upptecknade i Södermanland, förnämligast i Lilla Mellösa, Flen, Näshulta, Sköldinge och Floda socknar, inser utg. mycket väl, att många af dem kunna förskrifva sig från andra landsorter, om man ock icke kan taga för alldeles otvifvelaktiga de uppgifter, som af några utgifvare meddelats rörande en del af melodiernas härkomst.

Den anmärkningen synes ligga nära till hands, att tempot hos många af polskorna är för långsamt; men dervid bör märkas, att för ett halft århundrade sedan allmogens dans var helt annorlunda än i närvarande tid. Man fick då ofta skåda dans i långsamt tempo, utförd af äldre personer, i både jemn och ojemn takt; och inlades i denna dans mycket behag i jämförelse med senare tiders folkdans, hvilken ofta förefaller som ett slags betingsarbete, verkställt utan all hållning, och gifver oss föga begrepp om förra tiders ofta rätt sirliga folkdanser.

Till några i detta arbete förekommande visor och danslekar meddelas orden, i den lydelse de på stället af utg. uppfattats; och lemnas derjemte upplysningar rörande de melodier, om hvilka historiska uppgifter kunnat erhållas. Nora i November 1875.

Utgifvaren.

FÖRORD TILL ANDRA UPPLAGAN.

Då en ny upplaga af »160 polskor» etc. nu lemnas i allmänhetens händer, tillåter sig utg. fästa uppmärksamhet derpå, att han borttagit de tryckfel, som vidlådde första upplagan, samt gjort några smärre ändringar med hänsyn till sättningen. Äfven om en eller annan melodi icke skulle vara landsman till det stora flertalet såsom sörmländningar, hoppas utg., att denna omständighet icke må tillskynda denna upplaga ett mindre välvilligt emottagande än hvad som kommit den förra till del. Nora i September 1877.

Utgifvaren.

En sotare, så svart som fan,
Uppå en skorsten stod,
Han ropte öfver hela sta'n
Och var vid glädtigt mod;
Men ack! hans glädje blef snart all:
Han föll från taket ner,
Och ropte: högmod går för fall —
Sen sjöng han aldrig mer.

N:o 155. »Hafsfrun». Upptecknad som den sjöngs i Södermanland.

Herr Wallborg han går sig åt sjöstrand,
Blåser kallt, kallt väder ifrån sjön;
Der fick han se hvar hafsfrun sam.
Det blåser så kalleligen nordan.

— — — — —

N:o 156. »Simon i Sälle», en gammal sång- och danslek, hvartill höra melodierna (a), (b) och (c). Se vidare »Svenske Folkesänge» af Berggreen.

N:o 157. Danslek. En yngling eller jungfru går in i ringen, hvarunder sjunges (a).

Stora lúsen	}	går i dansen,
Ungersven han		
Nätta jungfrun	}	går i dansen,
Plockar rosor, fager och fin,		
Binder ihop den sköna kransen		
Åt sin lilla flicka (gosse) fin;		
Ty hon (han) är allt som en lilja,		
Den han (hon) sjelfver utvalt har.		
Skall det vara något mera,		
Så kom nu och gif mig ja.		

Handen räcker åt den, som blifvit vald, hvarefter dansas efter melodien vid (b):

Se, så är jag så hjertligt nöjder
Och kan roa både dej och mej.
Herren gifve oss tusen fröjder!
Om det så behagar dej,
Kyss och klappa uppå kinder,
Kyss och klappa, ta i famn!
Jag önskar, att jag en gång finge
Sofva i din söta famn!

Var det en flicka som började, blir det derpå en gosses tur att fortsätta på samma sätt.

N:o 158. En danslek, som tillgår på samma sätt som föregående. Vid (a) sjunges följande:

Anna lilla tog sin knyppeldyna
Och satte sig ijemte fönstret;
Mera titta' hon på Anders lille,
Än hon titta' på mönstret.
Hå, hå! du Anna lilla!
Så, så! du Anders lille!
Du är min och jag är din
I alla våra lifsdagar.

»Anna» räcker här handen åt sin »Anders», hvarefter dansas efter melodien vid (b), hvarefter alla instämman:

Se, hvad jag fick uti min hand,
Se, hvad jag fick att ega:
En stolter munschör,
En vacker madam,
Nätter uti fina kläder.
Han (hon) håller mig kär,
Det tror jag väl,
Jag törs inte säga,
Hur vacker han (hon) är.
Ändock lyster mig ur dansen gå,
Låter honom (henne) en annan få.

Medan gossen stannar qvar i ringen, sjunges efter (a) följande ord:

Anders lille tog sin skrifvarpenna
Och satte sig ijemte bordet,
Mera titta' han på stina lilla,
Än han titta' på ordet.
Hå, hå! du Anders lille!
Så, så! du Stina lilla!
Du är min och jag är din
I alla våra lifsdagar.

»Anders» ger nu handen åt »Stina», hvarefter dansas och sjunges såsom förut efter melodien vid (b).

N:o 159. Danslek som de förra.

Jägarinnan (jägaren ut-) af ett hurtigt mod,
Hon (han) månde sig utrida
Att jaga efter de stolta djur
I skog och markerna vida.
Och jagten hade hon (han) uti sin hand,
Och djuret, som hon (han) eftersprang.
Det var en hjertans vacker gosse (flicka).

Sedan sjunges enligt (b):

Tag nu gossen (flickan) uti snöhvit hand,
Som svenska jungfrur (svenner) pläga göra,
Och förer honom (henne) till sitt rätta land;
Ty lyckan månde sig föra.
Ja, lyckan är som flor i lund,
Som förstör så mången man i grund,
Så mången redeligen hjelte.

Efter (c) slutligen:

Förrän det sker, vi må nu afsked taga,
Förrän vi dö, låt oss i famnen taga.
Ja, aldrig går du utur mitt minne,
Och aldrig glömmar jag ditt fromma sinne
Förrän den bleka döden.

N:o 160. »Gustaf III folksång». De Gustaf III öfvermåttan lofprisande orden synas för vår tid olämpliga; men melodien, såsom både vacker och effektiv, förtjenar dock ihågkommas.